

Måndagen den 3 Februari 1868.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 1 dennes.

Föredrogs Riksdagens år 1867 församlade Revisorers berättelse om granskningen af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning, tillika med Fullmäktiges i nämnda verk i anledning deraf afgifna utlåtande.

Berättelsen jemte utlåtandet hänvisades till Stats-Utskottet och skulle Andra Kammaren delgifvas.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i öfverensstämmelse med hvad Herrar Talmän vid hållet sammanträdde öfverenskommit att föreslå, behagade besluta att Onsdagen den 12 dennes företaga val af sex Revisorer och tre suppleanter för deltagande i den revision af Statsverkets, Riksbankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som under innevarande år skall ega rum.

Ropades ja.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts den 1 dennes bordlagda nädiga Proposition, angående ändring i gällande stadganden rörande vinterväghållningen.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 1 dennes bordlagda nädiga Propositioner:

angående åtgärder till behöfvandes undsättning vid inträffande missväxt;

med förslag till Postverkets utgifts-stater, att gälla från början af år 1869;

med förslag till Tullverkets utgifts-stater, att gälla från början af år 1869;

angående öfverlåtelse till enskildt bolag af Ronneby helsobrunn i Ronneby socken, Medelstads härad och Blekinge län;

angående afstående till Umeå stad af en del utaf Landshöfdingeresidenstomten derstädes; samt

i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spanmålsmagasinstomt jemte dertill hörande utmarkslott, för att användas till allmän promenadplats.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 1 dennes bordlagda nädiga Proposition, angående kostnaderna för allmänt kyrkomöte.

Friherre Sprengtporten: Kongl. Maj:t har i den nädiga propositionen föreslagit, att de valda ledamöterna i kyrkomöte skulle åtnjuta samma dagtraktamente och resekostnadsersättning, som tillkommer ledamöterna i Andra Kammaren. Jag föreställer mig emellertid att de personer, som erhållit detta förtroendefulla uppdrag, ej skola ådragas någon förlust, om deras arvoden bestämdes till något lägre belopp, än som jemförelsevis föreslagits: äfvensom jag tror, att, med våra numera genom jernvägar och ångbåtar lättade kommunikationer, resekostnadsersättningen lika edes kunde följa vid att något nedsätts. Jag har härpå velat fästa uppmärksamheten, med begäran att Stats-Utskottet, med anledning af 39 § Riksdags-ordningen, som ålägger detsamma tillse, att vid statsutgifternas bestämmande nödiga indragningar och besparingar iakttagas, måtte taga denna min anmärkning i öfvervägande.

Öfverläggningen förklarades slutad och den Kongl. Propositionen jemte yttrandet hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 1 dennes bordlagda nädiga Propositioner:

angående anslag för Nationalmuseum och der förvarade konstsamlingar; samt

angående ifrågasatt försäljning till Carlskrona stad af några Kronan tillhöriga tomter derstädes.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Andra Kammarens den 1 dennes bordlagda protokollsutdrag:

N:o 89, med inbjudning till Första Kammaren att förena sig uti Andra Kammarens beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörande rikets försvarsväsende, jemte dertill erforderliga anslag; samt

N:o 91, med inbjudning till Första Kammaren att biträda Andra Kammarens beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott för handläggning af alla till Ständigt Utskotts behandling eljest hörande frågor rörande elementarläroverken och folkundervisningen.

Föredrogs ånyo och biföllos Riksdagens Kansli-deputerades den 29 sistlidne Januari och den 1 dennes bordlagda Memorial:

N:o 1, angående antagande af tjenstemän och vaktbetjening i Riksdagens Kansli; och

N:o 2, angående upplagan af Bihanget till Riksdagens protokoll samt om prenumeration å och försäljning af samma Bihang.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Riksdagens Kansli-deputerades den 29 sistlidne Januari och den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 3, i fråga om upplagan af Riksdagens protokoll samt om prenumeration å och försäljning af samma protokoll.

1:sta punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Den fråga, jag nu vill vidröra, kan väl anses vara af mindre vigt; men då vi samlats hit under allmän önskan att, så vidt möjligt är, spara på Statens utgifter, så ber jag att, vid detta första tillfälle Kammararen har att visa sitt allvar i denna önskan, få på en kort stund upptaga tiden.

Hade jag att endast följa min enskilda mening i denna sak, så skulle jag vilja tillstyrka, att någon tryckning af Riksdagens protokoll icke skedde på allmän bekostnad; ty jag föreställer mig, att det skulle vara fullt tillräckligt om trenne exemplar deraf utskrefves, hvaraf det ena förvarades i Kammararens kansli, ett öfverlemnades till Riksdagens arkiv och ett till Riksarkivet. Men så långt vågar jag ej sträcka mitt förslag; ty dels har man genom sistlidna Riksdags beslut redan gifvit på hand att tryckning af Riksdagens protokoll fortfarande skall af Staten bekostas, och dels har jag hört, att det finnes åtskilliga ledamöter, som äro roade af att läsa sina yttranden, och jag vill icke på något sätt hindra uppfyllandet af deras önskan. Jag låter således min mening härutinnan falla. Men deremot kan jag icke afstå från ett försök att nedsätta kostnaden för tryckningen, som genom Kansli-deputerades förslag i stället skulle komma att ökas. Upplagans storlek var vid förra riksdagen bestämd till 600 exemplar, hvilket antal var grundadt derpå, att hvarje riksdagsman skulle hafva nog af ett exemplar. Men detta har nu icke ansetts tillräckligt, utan hvar och en skulle nu erhålla två exemplar. Samma förslag är gjordt i afseende på Bihanget, hvilket jag dock förbigick med tystnad, emedan det dervid har mera skäl för sig, då det icke alltid är ledamöternas eget fel, om de icke kunna bibehålla det i lösa häften utkommande bihanget fullständigt. Sådant kunde visserligen afhjelpas, om det bereddtes tillfälle att få köpa de delar man på ett eller annat sätt förlorat; men detta är en obetydlighet, som ej är att fästa sig vid. Förhållandet är annat med protokollet än med bihanget. Det förra behöfves i allmänhet icke vid öfverläggningen, och behöfver ej, såsom bihanget föras fram och tillbaka, ej heller utgör det en så stor massa; och det är således lätt att förvara. Min första anmärkning är derföre, att upplagan, som nu är föreslagen till 1,100 exemplar, måtte nedsättas till 750 och afdrag i kostnaden alltså ske för de 350 exemplar, som äro

afsedda att vid en efterföljande riksdag änyo utdelas till riksdagsmännen, då någon sådan förnyad utdelning ej borde ega rum.

Men jag tror att man skulle göra en ännu större besparing i ett annat afseende. Kostnaden för protokollens tryckning, papper och häftning uppgår nu till öfver 10,000 R:dr. hvilket väl borde något kunna nedsättas. Detta kunde ske derigenom, att Kansli-deputerade finge i uppdrag att låta trycka ett visst antal exemplar och, sedan deraf blifvit afsatta de, som skola öfverlemnas till bibliothek och arkiver m. m., hvar och en, som sådant önskade finge lösa sitt exemplar. Arktalet i förra Riksdagens protokoll utgjorde 305 och det kunde således ej medföra någon stor kostnad för hvar och en riksdagsman att lösa sitt exemplar. I Andra Kammaren har fråga blifvit väckt att ledamöterna skulle afstå en del af sitt arfvode; och det kunde nu vara lämpligt om denna Kammare å sin sida beslutade ifrågavarande lilla uppoffring. En annan utväg vore att uppgöra kontrakt med en boktryckare, som öfvertog hela affären, med skyldighet att till bestämdt pris aflemna ett visst antal exemplar till Riksdagen.

Jag vet icke, hvilket förslag möjligen kan anses lämpligast, och anhåller därför, på det att deputerade må kunna taga saken i öfvervägande, att utlåtandet måtte till dem återremitteras.

Friherre Raab. Ad. Chr.: Jag fann mig angenämt öfverraskad att af Grefve Hamilton höra samma åsigt tillkännagifvas, för hvilkas uttalande jag begärt ordet. Såsom kanske en och annan torde påminna sig, väckte jag vid föregående riksdag en motion i ämnet och sökte verka därför, att man antingen skulle afstå från all tryckning af Riksdagens protokoll, eller ock ställa det så, att det blefve hastigt färdigt och man finge det genast eller högst ett par dagar efter sedan diskussionen blifvit hållen, medan ännu intresset därför vore lefvande. Man har här gått en medelväg, hvarigenom protokollat skulle vara tryckt fjorton dagar eller tre veckor efter sedan diskussionen blifvit förd; men derjemte skulle ett dubbelt antal exemplar tryckas, mot hvad som vid föregående riksdag egde rum. Jag skulle önskat, att man åtminstone icke ökat kostnaden, då man ej kunnat åstadkomma någon större hastighet än förut i att få protokollat färdigt. Derföre instämmer jag i anhållan om återremiss, och skulle dervid önska, att Herrar Kansli-deputerade ville taga i öfvervägande det sednare af Grefve Hamiltons framställda alternativ, hvilket jag anser bättre än det första.

Herr Fröman: Då Kansli-deputerade godkände det väckta förslaget om tillökning i upplagan af Riksdagens protokoll skedde det, såsom utlåtandet äfven visar, i den mening att, eftersom nämnda protokoll hädanefter skulle komma att under riksdagens lopp utdelas häftevis likasom bihangstrycket, hvarvid samma olägenhet, som föranledt fördubbling af det antal exemplar utaf sistnämnda tryck, hvilket vore afsedt för Kamrarnes ledamöter, kunde undvikas, nemligen att dessa spridda, under riksdagen utdelade häften icke skulle kunna tillvaratagas och vårdas, så att de vid riksdagens slut utgjorde fullständig samling, en sådan olägenhet borde afhjelpas derigenom, att ett fullständigt exemplar hölles riksdagsmännen tillhanda vid en följande riksdag. Härvid lemnade deputerade visst icke ur sigte den ökade kostnad, som skulle upp-

komma, men då denna kostnad egentligen inskränker sig till papperets värde i det förökade antalet exemplar, hvilket efter den förste talarens beräkning skulle uppgå till 350, och då de nu inkomna anbuden på protokollens tryckning lyda på 26 R:dr i stället för de vid nästlidne års riksdag antagna å 28 R:dr för tryckt ark, hvarigenom 2 R:dr på hvar ark besparas och kan användas till afbetalning å papperet till de 350 exemplaren, hvarför priset blifver föga mer än 3 R:dr, då priset på det inköpta tryckpapperet uppgår till endast 4 R:dr 68 öre för riset eller 500 ark; hafva deputerade ansett den ifrågavarande tillökningen i kostnad, i jemförelse med den fördel, som dermed åsyftats, icke vara afskräckande.

Huruvida det af förste talaren framkastade förslag, att riksdagsmännen sjelfve skulle lösa sina protokollsexemplar, må hafva någon utsig till framgång lemna jag derhän: men att den andra, af samme talare anvisade utväg, att underhandla med någon boktryckare, som skulle åtaga sig att på eget förlag utgifva Riksdagens protokoll, icke skulle leda till önskvärdt resultat, tror jag mig med visshet kunna förutsäga.

I anledning af den andre talarens yttrande, att protokollstrycket blifver dyrare än förut, men ändock icke förr tillgängligt för allmänheten, tillåter jag mig erinra, att protokollen nu skola utkomma under riksdagens lopp, då de förut icke blifvit utdelade förr än vid en påföljande riksdag. Skulle nu på samma sätt som förr i detta hänseende tillgå, behöfdes visst icke större upplaga eller ökad kostnad för protokollens tryckning.

Herr Bergstedt: Lika med den förste värde talaren har jag förvänat mig öfver det frikostiga projektet, att ledamöterna skulle af Riksdagens protokoll erhålla icke blott en hvardagsupplaga till läsning, utan äfven en praktupplaga till inbindning. Helst skulle jag vilja biträda förslaget att hvarje ledamot skulle lösa sitt exemplar; men om man skall fortfarande erhålla det gratis, synes mig, att allt hvad hvar och en erhåller utöfver ett sådant är för mycket. Att hålla upplagan tillgänglig i handeln, vore ganska önskvärdt, emedan allmänheten derigenom komme i tillfälle att inhemta kännedom om innehållet. Men i så fall borde priset icke sättas alltför billigt, utan efter bokens verkliga värde; ty erfarenheten har visat att en bok ofta blifver mindre uppskattad och köpt endast därför att priset är ringa. En annan sak, som visserligen strängt taget icke hör hit, ber jag dock att få vidröra. Det är förslaget, att protokollet skulle utkomma i häften, innehållande 2 å 4 ark. Jag tror att det vore bättre, om hvarje ark utkom för sig, allt som det blefve färdigt; ty dels kunde derigenom en diskussion, tryckt, sändas till Utskott, som deraf skulle hafva del, och dels blifve, då ej ett större antal ark behöfde inväntas före utgifningen, det utkomna mera nytt och lästes alltså med mera intresse.

Jag förenar mig i yrkandet om återremiss i den af Grefve Hamilton uttalade syftning.

Herr Nordström: Emot Kansli-deputerades förslag framställde den ärade talare, som först hade ordet, alternativt två andra, antingen

att all tryckning af protokollen skulle afskaffas och endast tre exemplar deraf i handskrift tagas och förvaras till upplysning för framtiden, eller ock att den föreslagna upplagan skulle minskas till 700 å 750 exemplar. På det förstnämnda förslaget höll han dock mindre strängt, och jag, för min del, kan ej annat än alldeles afstyrka detsamma. Det påstås väl då och då från åtskilliga håll, att de tryckta riksdagsprotokollen icke läsas, emedan det dermed förenade intresse skulle försvagas derigenom, att deras tillgänglighet i sådan form droge för mycket ut på tiden. Från andra håll framställles deremot en motsatt erfarenhet: och så liten betydelse kan väl ej Riksdagen anses för land och folk ega, att hvad de män, som der såsom Svenska folkets ombud uppträda, yttrat, yrkat eller försvarat, finge antagas för detsamma förlora allt intresse endast därför, att de protokoll, hvori deras meningar, vederbörligen justerade, upptagas, blifva för allmänheten tillgängliga något sednare, än önskligt vore.

Riksdagsprotokollen äro dessutom äfven ur en annan synpunkt af mycket vikt. De äro en af de hufvudkällor, ur hvilka historien hemtar materialerna för sina teckningar af de särskilda tidsperioderna i samhällets lif, af de åsikter och meningar, som under hvarje af dem, antingen i samdrägt eller efter brytningar och strid, gifvit riktning åt dess utveckling och form åt de krafter, som skola befordra dess ytterligare framåtskridande; och de äro, dessa källor, så mycket mer värda att bevaras och värdas för framtiden, som det är henne allena förbehållet att skriva en *opartisk* historia öfver förflutna tider. Vi, som nu lefva, vi kunna det icke: vi kunna icke uppteckna en opartisk historia öfver vår tid. Men forskarne i häfden äro många: det är förarbetena på olika håll, som slutligen gifva bilden sin fulländning, och för dessa många äro flera än ett handskrifvet exemplar i sådant afseende erforderliga.

Och vidare, äfven rättvisan fordrar att riksdagsprotokollen göras tillgängliga i tryck. Efter afslutandet af viktiga debatter finnes alltid en besegrad *minoritet*; men förnekas kan dock icke minoritetens rätt att hafva ett rum, der hennes meningar intagas, henne till vittnesbörd inför framtiden öfver hvad hon, för sin del, velat och hvarför hon ej segrat. Att hon blifvit besegrad, är ännu ej bevis uppå, att hon haft orätt.

Dessutom: *offentligheten* är ju ett hufvudanspråk på förhandlingarne om allt som äsyftar att befordra det allmännas väl. Det fria samhället älskar ej de slutna dörrarne; det vill veta hvar det har sina män, och der man ej omedelbart kan ähöra dem, kan man dock önska på annat sätt erfara hvad de velat och utträttat. För min del skulle jag på alla dessa skäl finna mig hindrad att deltaga i ett beslut, som ginge ut på riksdagsprotokollens afskaffande. Så vidt mig är bekant, är ock i andra konstitutionela stater representationsförhandlingarnes offentliggörande i en eller annan form något, som anses oestergiffligt. Det är ej allenast data, de innehålla; de afspegla ock en talande bild af sin tids kultur, och mot detta rika kapital synes mig den kostnad af ringa vikt, som protokollens tryckning skulle medföra.

Om likväl det af den första talaren alternativt framställda andra förslag, eller det om upplagens nedsättande till ett mindre antal exemplar, skulle tillvinna sig Kammararens bifall, så må det så vara. Då en upplaga af 500 exemplar egentligen är den, som förorsakar hufvudkost-

naden, skulle uti nu förutsatta fall besparingen blifva kostnaden för papperet till exemplaren derutöfver, d. v. s. måhända 600 à 700 R:dr. Vinsten blefve ej betydlig.

Friherre Raab, Ad. Chr.: Då jag instämt med Grefve Hamilton i yrkandet om återremiss, ber jag att få med några ord bemöta den siste värde talarens anförande.

Herr Nordström, har hållit sig vid den stora vigt, som ligger derpå, att våra förhandlingar blifva föremål för offentlighet. Jag underkänner ej heller denna vigt och ber att få fästa uppmärksamhet på, att jag städe ifrat för att åt dessa förhandlingar gifva ännu större offentlighet, än de nu ega. Min vid förnyade tillfällen väckta motion om en riksdagstidning är härför ett bevis.

Jag kan ej finna, att dessa protokoller skulle gå förlorade för efterverlden, då meningen vore, att de skulle afskrifvas i tre exemplar, af hvilka ett kunde förvaras i Kammarens arkiv, det andra i Riksdagens och det tredje i Riksarkivet, och ej heller skulle det vara svårare att läsa dem skrifna än tryckta. Jag skulle tro, att större delen af våra historiska källor äro tagna ur manuskript.

Samme värde talare har vidare yttrat, att i alla andra länder besörjes tryckningen af riksdagsförhandlingarne af Regeringen och lemnas tillfälle åt talarne att justera sina yttranden.

Så är åtminstone icke förhållandet i England. Der besörjes tryckningen af tidningarne, i hvilka man återfinner förhandlingarne nästan omedelbart efter det de blifvit hållna.

I Paris tillgår på så sätt, att der finnas särskilda sekreterare för uppsättning af protokollen, hvilka måste vara färdiga samma afton, tryckas under natten och finnas följande morgon i Monitören. De hinna således ej att justeras: men har en talare någon anmärkning att göra, så framställes den vid ett efterföljande plenum.

Så är förhållandet i detta afseende i våra två största kulturstater och, som jag tror, äfven i Italien.

Jag får sluta med ett upprepande af hvad jag redan yttrat, nemligen att, då Kansli-deputerades förslag medför en om ock ej betydlig tillökning i kostnad utan motvarande fördel, jag anser vara skäl att återremittera frågan för att få föreslagen en utväg, som, om den icke åstadkommer besparing, åtminstone ej ökar utgifterna.

Grefve Hamilton, Henning: En talare synes hafva uppfattat mitt yttrande så, som om jag föreslagit, att protokollen icke alls skulle tryckas.

Jag har dock alldeles icke framställt något sådant förslag. Hade jag haft denna afsigt, så kunde den endast vunnits genom en ny motion. Jag uttalade blott i förbigående hvad jag ansåg böra på allmän bekostnad lämpligast ske, och det är således ej att befara, att Kansli-deputerade kunna på denna enskilda mening fästa afseende.

Hvad beträffar att denna mening skulle vara stridande mot den om nyttan och behofvet af, att representanternes anföranden blifva kända af samtiden och förvarade åt efterverlden, så är detta en missuppfattning

af mitt yttrande. Jag ville endast, att detta icke skulle ske på Riksdagens bekostnad, eller att åtminstone denna kostnad skulle inskränkas.

Om det blott vore fråga om upplagens storlek, skulle jag återtaga den framställning, jag har gjort, då den besparing, som uppstår genom något minskad åtgång på papper ej är särdeles betydlig; men derom har jag yttrat mig endast i sammanhang med de förslag, som äsyftade en vida större besparing.

Herr Wærn: Jag instämmer med Herr Nordström. Jag har så mycket att tacka de tryckta riksdagsprotokollen för, att jag bestämdt motsätter mig, att de icke vidare skulle tryckas.

En talare har yttrat, att det är lika lätt att läsa skrifvet som tryckt. Det må så vara; men det är en betydlig skilnad i lättheten att erhålla dessa olika slag af handlingar. Om förhandlingarne från 1786, 1789, 1809 och 1810 årens riksdagar icke voro tryckta, skulle jag motionera, att de trycktes på allmän bekostnad — så viktiga för vår historia anser jag dessa källor vara. Det är sannt, att så stora statshvälfningar som då förekomma lyckligtvis icke hos oss nu; men deremot är kannedomen om hvad, som tilldrager sig vid riksdagarne, nu af vida större vikt än fordom för vårt inre statslif. Det är ur riksdagsprotokollerna, man måste hemta kunskapen om motiverna till de förändringar i lagstiftning eller beskattning som ske, och om dessa förändringars rätta betydelse. Visserligen hafva vi tidningsreferenter på läktaren; men någon säkerhet för, att de skola korrekt uppfatta och återgifva diskussioner, som ofta röra sig om ganska invecklade frågor, för hvilkas begripande betydliga förstudier kunna erfordras, hafva vi alldeles icke.

En talare har anfört exempel från andra länder. Jag får då upplysa, att i England tryckas verkligen ett slags protokoller öfver parlamentets förhandlingar, nemligen den så kallade Hansard, som ofta citeras och anses officiell. Der kan man dock gerna undvara tryckning af protokollen, enär tidningarnes referater i detta hänseende äro så ytterst fullständiga.

Man försökte vid förra riksdagen att få en riksdagstidning i gång; men frågan föll och då Andra Kammaren ej vill gå in derpå, tjenar det till ingenting att återupptaga den. Om vi nödvändigt skola visa sparsamhet i denna fråga, och om den besparing, som härigenom skulle uppstå, kan anses vara af någon betydenhet, så vill jag för min del icke motsätta mig en reduktion från 1.150 till 750 af exemplarens antal, ehuru protokollerna då ej lämpligen böra häftesvis utdelas, hvarvid de lätteligen förkomma, utan såsom i år skett, först vid nästa riksdags början utlemnas fullständigt samlade, så att man utan olägenhet kan taga vara på dem.

Det andra alternativet deremot, eller att vi skulle spara derhän, att icke Staten utan riksdagsmännen sjelfve skulle bekosta protokollen, kan jag icke gilla. Det vore ju icke någon verklig besparing, utan blott en öfverflyttning af en nödvändig och fortfarande utgift från hela riket, och på ett fåtal riksdagsmän, hvilka antagligen i allt fall göra stora uppoffringar för det allmänna bästa. Jag tror därför att det är bättre, att Staten som hittills betalar, än att den på detta sätt skulle få en skärf. Hvad slutligen beträffar förslaget, att man skulle till den enskilda

skilda spekulationer öfverlemna tryckningen af Riksdagens protokoll, så har Herr Fröman redan upplyst, att det är föga sannolikt, att någon boktryckare skulle vilja åtaga sig detta, och jag är i följd af någon erfarenhet härutinnan af fullkomligt samma tanke.

Då vi således, enligt min åsigt, endast hafva att bestämma exemplarens antal, anser jag att detta kan nu utan återremiss afgöras och Betänkandet i öfrigt bifallas.

Herr Nordström: En talare, som näst efter mig erhöll ordet, har med den grundliga sakkänedom han eger, klandrat mig för det jag i mitt första anförande skulle hafva yttrat, att i alla andra konstitutionela stater representationsförhandlingarnes offentliggörande i en eller annan form anses som oeftergiftigt. Det var ordet *alla* han ej fann sakenligt; förmenande han att protokollstryckning ej förekomme i Frankrike eller England. Om jag yttrat ordet *alla*, vill jag nu återtaga det, emedan det är möjligt, att jag dermed sagt för mycket, och nu utbyta det mot *de flesta*. Men att förhållandet är sådant både i Frankrike och England, måste jag vidblifva. Offentliggörandet sker der endast under annan form och i annan ordning.

Herr Fröman: Jag anser mig böra anföras ännu några ord i anledning af de yttranden, som blifvit afgifna, efter det jag sednast hade ordet.

Om Kammarrens ledamöter vilja afsäga sig de dubbla exemplaren af protokollen, så hafva Kansli-deputerade ingalunda skäl att vilja genomdrifva det förordade förslaget och söka påtruga någon dessa protokoll. Utom den af mig förut uppgifna anledning till nu ifrågavarande förslag förefanns äfven den att man ville hafva frågan om upplagens storlek på förhand afgjord, på det att icke, när den befarade olägenheten af de under riksdagen utdelade protokollshäftenas förskingring komme att yppa sig, klagan skulle uppstå att Kansli-deputerade förbiset nämnda olägenhet och föreslagit upplagan af protokollet för liten. En talare har yttrat, att det icke vore ändamålsenligt, att de häften af protokollen, som skola utgifvas under riksdagens lopp, utgöras af flera ark, utan att de endast borde bestå af ett ark, så att möjligen, i de fall, då diskussioner hänvisas till Uskott, de måtte komma dit tryckta. Jag ber blott få nämna att då Kansli-deputerades förslag i detta ämne vid sistlidne års riksdag förevar i denna Kammar, beslöts, att protokollet skulle utdelas, icke i häften om två till fyra ark, såsom Kansli-deputerade föreslagit, utan i *smärre häften*. Den önskan, att diskussioner i Kammarne, som hänvisas till Uskott, må kunna ditsändas tryckta, förtjenar *allt* afseende; och så väl genom tryckningens påskyndande som genom ett lämpligt afpassande af protokollshäftenas storlek skall allt möjligt försökas för ett slikt måls uppnående. Man har talat om, att genom förhöjning af försäljningspriset söka återfå en del af de kostnader, som protokollens tryckning förorsakar, helst högre pris skulle ingifva köparen föreställning om större värde hos en skrift och följaktligen öka densammias begärlighet. Denna förmodan kan hafva någon grund, då det är fråga om böcker, hvilkas innehåll man icke känner; så är ej förhållandet med våra protokoll. Allmänheten vet nägorlunda hvad den

i dessa protokoll har att vänta och gör icke gerna någon öfverbetalning af nyfikenhet. Dessutom är priset på protokollstrycket höjdt till dubbelt emot det, som är satt på bihangstrycket, af det skäl att det förra är dubbelt drygare än det sednare, men icke i förhoppning att dermed locka köpare. För att återkomma till förslaget att söka få en förläggare, som ville åtaga sig protokollens tryckning, så tror jag mig kunna instämma med den talare, som ansåg detta möta stora svårigheter, ja så stora, att, om Riksdagen ej sjelf trycker sina protokoll, blifva de efter all anledning otryckta. Emellertid är det nu af vigt att få veta, hvilka 350 exemplar skulle indragas; antingen de, som delas ut i häften, eller de, som skulle lemnas vid nästa riksdag.

En återremiss bör jag visserligen icke sätta mig emot, men jag tror, lika med en föregående talare, att frågan nu är reducerad till att endast bestämma upplagans storlek, och i sådant fall bör hon kunna afgöras utan återremiss, som alltid drager ut på tiden och derigenom minskar möjligheten att få protokollen så tidigt tryckta, som utlofvadt varit, eller fjorton dagar efter det de varit hällna.

Herr Wallenberg: I denna fråga finnes icke mer än ett sätt att gå tillväga, som vore rationelt, och det vore att icke alls trycka några protokoll: men då någon direkt framställning i denna syftning icke är gjord, måste man fortsätta på gamla viset. Den föreslagna besparingen påminner alltför mycket om det gamla ordspråket, »att sila mygg och svälja kameler.»

Jag tror derföre, att vi böra bifalla Kansli-deputerades förslag och får för min del anhålla härom.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till densamma, hvarvid svarades många ja jemte åtskilliga nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets den 1 dennes bordlagda Memorial N:o 1, om återlemnande af en inom Riksdagens Andra Kammare af Herr Ake Andersson väckt motion.

Detta Memorial begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, hvarjemte anmälde sig och yttrade:

Herr vice Talmannen: Den ifrågavarande motionen innefattar tvänne ämnen: den afser nemligen ändring dels i Bevillnings-stadgan och dels i kommunalförfattningarne. Bevillnings-Utskottet har derföre haft full befogenhet att återlemna motionen. Det beror nu på om motionä-

ren vill och får från motionen uttaga den del, som det icke tillkommer Bevillnings-Utskottet att behandla, då det icke möter något hinder, att ärendet dit åter hänvisas. Vid sådant förhållande tillstyrker jag, att Kammaren ville uppskjuta frågan, till dess man erfarit hvad utgång saken i Andra Kammaren erhållit.

Detta förslag bifölls.

Efter föredragning af Bevillnings-Utskottets den 1 dennes bordlagda Memorial N:o 2, om återlemnande af en utaf Herr Per Nilsson inom Andra Kammaren väckt motion; lades Memorialet till handlingarne med förklarande, att motionen borde af ett Tillfälligt Utskott behandlas.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet, Banko-Utskottets den 1 dennes bordlagda Memorial N:o 1, med öfverlemnande af Banko-fullmäktiges till Utskottet afgifna berättelse.

Efter föredragning af Lag-Utskottets den 1 dennes på bordet lagda Utlåtande N:o 1, i anledning af Första Kammarens remiss af motion, angående ändring af sista momentet i 20 § Jagtstadgan; lades Utlåtandet till handlingarne och motionen förklarades böra af ett Tillfälligt Utskott handläggas.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 1, i anledning af en af Herr Fröman, N. A., väckt motion, om meddelande af föreskrift, rörande tiden för uppsättningen och justeringen af Kammarens protokoll.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
